

**Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу
в дошкільних навчальних закладах Харківської області
відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446
«Про затвердження гранично допустимого навантаження на дитину
у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності»
(лист КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» від 24.12.2015 № 1199)**

Вступ

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти велика увага приділяється питанню забезпечення її якості, дотримання нормативних вимог в організації життєдіяльності, створення здоров'язбережувального освітнього середовища.

В умовах варіативності програм педагогам дошкільних навчальних закладів важливо опанувати сучасні підходи до організації освітнього процесу на засадах дитиноцентризму та компетентнісного підходу. Реалізація інваріантної та варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти, сучасний інформаційний простір передбачають надзвичайну насиченість змісту освітнього процесу. Нормативні документи, зокрема наказ Міністерства освіти і науки України 20.04.2015 № 446 «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності», визначають особливості організації освітнього процесу в ДНЗ в сучасних умовах. У той же час потребують роз'яснення питання планування навчально-виховного процесу та запобігання перевантаження дітей з метою збереження їх здоров'я.

Протягом серпня – жовтня 2015 року на базі Харківської академії працював тимчасовий творчий колектив педагогічних працівників ДНЗ з метою розробки методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах Харківської області відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446 «Про затвердження гранично допустимого навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності». У складі творчого колективу працювали С.М. Руднева, головний спеціаліст сектора дошкільної та корекційної освіти управління освіти і науки Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації; А. С. Остапенко., завідувач Центру громадянського виховання КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»; Н.О. Капустіна, методист Центру громадянського виховання КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»; Н.Ф. Кугуєнко, старший викладач секції розвивального навчання кафедри методики дошкільної та початкової освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»; Н.С. Ярмонова, старший викладач секції розвивального навчання кафедри методики дошкільної та початкової освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти».

Методичні рекомендації побудовано на основі матеріалів із досвіду роботи таких дошкільних навчальних закладів: комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 51 комбінованого типу Харківської міської ради»; Первомайського дошкільного навчального закладу (ясел-садка) № 10 «Ромашка» Первомайської міської ради Харківської області; комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 288 комбінованого типу Харківської міської ради»; комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 12 комбінованого типу Харківської міської ради»; комунального

закладу «Зеленогайський спеціальний загальноосвітній навчально-виховний комплекс (дошкільний навчальний заклад – школа-інтернат I – II ступенів)» Харківської обласної ради; комунального закладу «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс» Харківської обласної ради; Петрівського дошкільного навчального закладу (дитячий садок) «Дзвіночок» Петрівської сільської ради Шевченківського району Харківської області, які системно опрацювали зазначений наказ і на практиці відповідно організували навчально-виховний процес.

Методичні рекомендації призначені для керівників та педагогічних працівників ДНЗ та НВК.

Структура рекомендацій:

I. Планування та організація освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446 «Про затвердження гранично допустимого навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності».

II. Змістові й структурні особливості інтегрованих і комплексних занять.

III. Орієнтовні варіанти розподілу занять на тиждень і укладання розкладу занять у дошкільних навчальних закладах різних типів.

**I. Планування та організація освітнього процесу
в дошкільних навчальних закладах відповідно до наказу
Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446 «Про затвердження
гранично допустимого навантаження на дитину у дошкільних навчальних
закладах різних типів та форми власності»**

Освітній процес у дошкільних навчальних закладах Харківської області здійснюється відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про дошкільну освіту», Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція), постанов Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 305 «Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад» (зі змінами), від 12.03.2003 № 306 «Про затвердження Положення про навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад», загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» (зі змінами), листів Міністерства освіти і науки України від 03.07.2009 № 1/9–455 «Планування роботи в дошкільних навчальних закладах», від 27.09.2010 № 1/9–666 «Про організацію роботи з дітьми п'ятирічного віку», листів Міністерства освіти і науки України щодо організації освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах у відповідному навчальному році; наказу Міністерства освіти і науки України 20.04.2015 № 446 «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності»; листа Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 26.07.2010 № 1.4/18–3082 «Про організовану і самостійну діяльність дітей у дошкільних навчальних закладах», чинних Державних санітарних правил і норм щодо влаштування, обладнання, утримання дошкільних навчальних закладів та організації життєдіяльності дітей, власних статутів.

Дошкільні навчальні заклади відповідно до статуту можуть працювати за художньо-естетичним (фізкультурно-оздоровчим, гуманітарним, народознавчим тощо) пріоритетним напрямом.

Робочі навчальні плани ДНЗ складаються на навчальний рік згідно з наказом Міністерства освіти і науки України 20.04.2015 № 446 «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності» і листа Міністерства освіти і науки України щодо організації освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах у відповідному навчальному році.

У навчально-виховному процесі в ДНЗ реалізується зміст інваріантної та варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти. Зміст інваріантної складової забезпечується через чинні програми розвитку дітей дошкільного віку (відповідно до листа Міністерства освіти і науки України про перелік рекомендованої навчальної літератури для використання у дошкільних навчальних закладах у відповідному навчальному році).

Варіативна складова Базового компонента дошкільної освіти реалізується через роботу гуртків та інтеграцію змісту парціальних програм у різні види діяльності відповідно до змісту парціальних програм, що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України, і регіональних парціальних програм, що схвалені методичною радою КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти».

Навчальний рік у дошкільних навчальних закладах починається 1 вересня і закінчується 31 травня, оздоровчий період (під час якого освітня робота

здійснюється відповідно до інструктивно-методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України) – з 1 червня до 31 серпня.

Упродовж навчального року для дошкільників проводяться канікули, під час яких заняття з вихованцями не проводяться, крім фізкультурно-оздоровчої та художньо-продуктивної діяльності. **Орієнтовні терміни проведення канікул:** літні – з 1 червня до 30 серпня (90 календарних днів), осінні – з 26 жовтня до 30 жовтня (5 календарних днів), зимові – з 1 січня до 10 січня (10 календарних днів), весняні – з 1 квітня до 10 квітня (10 календарних днів).

Організоване навчання проводиться у формі занять, починаючи з 3-го року життя.

Тривалість занять становить:

- у першій молодшій групі – не більше 10 хвилин;
- у другій молодшій групі – не більше 15 хвилин;
- у середній – 20 хвилин;
- у старшій – 25 хвилин.

Тривалість перерв між заняттями становить не менше 10 хвилин.

Розподіл занять на тиждень і розклад занять укладаються відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446 «Про затвердження гранично допустимого навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності». ***Кількість занять інваріантної складової повністю повинна відповідати вимогам наказу, змінюватися може кількість занять варіативної складової*** (вказувати фактично) та відповідно максимальна кількість занять на тиждень і навчальне навантаження в астрономічних годинах.

Під час планування освітнього процесу необхідно враховувати, що збільшується кількість занять із ознайомлення з соціумом і логіко-математичного розвитку.

Ураховуючи зміст чинних програм та існуючі рекомендації щодо планування освітнього процесу, розподіл навчального матеріалу здійснюється таким чином, щоб на заняттях із ознайомлення з соціумом здійснювалося формування навичок соціально визнаної поведінки, уміння орієнтуватись у світі людських взаємин, Здоров'язбережувальної компетентності, реалізувалися завдання патріотичного виховання дошкільників, зокрема засобами народознавства.

Зміст занять із логіко-математичного розвитку спрямовується на розвиток уваги, логічного мислення, пам'яті, на формування елементарних математичних уявлень (кількість, величина, форма, орієнтування в просторі, орієнтування в часі), формування уміння аналізувати, здійснювати класифікацію, серіацію.

Художньо-продуктивна діяльність передбачає заняття з музичної, образотворчої діяльності, художньої літератури.

Заняття з художньої літератури (1 заняття на тиждень) може бути проведено за рахунок кількості таких занять: художньо-продуктивної діяльності у середній та старшій групах, розвитку мовлення у II молодшій групі, інтегруватися у вищезазначені заняття в групах раннього віку та в I молодшій.

Театралізована діяльність може буди присутня протягом дня як самостійний вид діяльності, чи включена в різні заняття для реалізації їх програмових завдань.

Завдання щодо реалізації виду діяльності «Здоров'я та фізичний розвиток»

вирішуються через фізкультурні заняття, що проводяться з дворічного віку не менше 2-х разів на тиждень, для дітей дошкільного віку — не менше 3-х разів на тиждень. За умови наявності басейну – 2 фізкультурних заняття та 2 заняття в басейні. У дні, коли немає фізкультурних занять, проводять фізкультурні комплекси під час денної прогулянки.

Планування та організація навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах здійснюється з урахуванням типу ДНЗ та режиму його роботи (групи короткотривалого перебування дітей у ДНЗ).

Важливо раціонально розподілити час на засвоєння програмового матеріалу з метою максимального його закріплення, формування компетентної поведінки в різних життєвих ситуаціях. При цьому не допускати перевантаження дітей та ускладнення змісту за рахунок матеріалу початкової школи.

Назва та кількість занять у робочих навчальних планах і розкладах занять відповідають розподілу занять, наведеному в наказі Міністерства освіти і науки України 20.04.2015 № 446 «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності». Зміни щодо назв та кількості занять можуть бути в робочих навчальних планах дошкільних навчальних закладів, що працюють за спеціальними програмами.

Також відображаються особливості реалізації варіативної складової освітнього процесу, як показано в таблиці 1.

Розподіл групових фронтальних занять на тиждень

Орієнтовні види діяльності за освітніми лініями	Орієнтовна кількість занять на тиждень за віковими групами				
	раннього віку (від 1 до 2 років)	перша молодша (від 2 до 3 років)	друга молодша (від 3 до 4 років)	середня (від 4 до 5 років)	старша (від 5 до 6 (7) років)
Ознайомлення із соціумом	1	1	2	2	3
Ознайомлення з природним довкіллям	1	1	1	1	2
Художньо-продуктивна діяльність (музична, образотворча, театральна тощо) ¹	3	4	4	5	5
Сенсорний розвиток	2	2	-	-	-
Логіко-математичний розвиток	-	-	1	1	2
Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування ²	2	2	3	3	3
Здоров'я та фізичний розвиток ³	2	2	3	3	3
Загальна кількість занять на тиждень	9	10	11	12	15
Додаткові освітні послуги на вибір батьків (наприклад):	-	-	3	4	5
- хореографія			з них: 2	з них: 2	з них 2
- англійська мова			-	-	2
- образотворча діяльність			1	2	-
- комп'ютерна грамота					1
- тощо					
Максимальна кількість занять на тиждень	9	10	14	16	20
Максимально допустиме навчальне навантаження на тиждень на дитину (в астрономічних годинах)	1,3	1,4	3,5	5,3	8,3

Примітка: під час заповнення таблиці в робочих навчальних планах може змінюватися кількість занять і астрономічних годин, що розташовані в затонованих клітинках таблиці, відповідно до їх фактичної кількості в конкретному дошкільному навчальному закладі.

Крім того, слід враховувати деякі особливості планування та проведення занять:

¹ Заняття з художньої літератури планується таким чином: у середній та старшій групах 1 заняття на тиждень може бути проведено за рахунок кількості занять із художньо-продуктивної діяльності, з розвитку мовлення в II молодшій групі; інтегруватися у вищезазначені заняття в I молодшій групі та групі раннього віку.

² У групах для дітей з вадами мовлення фронтальні заняття, що проводить учитель-логопед, плануються за рахунок занять із розвитку мовлення й культури мовленнєвого спілкування.

³ Години, передбачені для фізкультурних занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження на дітей.

Планування та організація життєдіяльності в дошкільних навчальних закладах здійснюється за режимними моментами (або іншими моделями планування за вибором педагогічного колективу закладу, що схвалено педагогічною радою) з урахуванням **блочно-тематичного принципу планування**.

При складанні розкладу занять необхідно врахувати:

- заняття, що потребують підвищеної пізнавальної активності, планувати в першій половині дня, чергувати їх із заняттями з музичного виховання та фізкультури;
- допускається проведення занять у другій половині дня (образотворча діяльність, фізкультура тощо), *особливо це стосується середньої групи (кількість занять у день – не більше 2 при загальній кількості 12 занять на тиждень)*;
- робота гуртків організовується в другій половині дня (після денного сну);
- не допускається проведення занять та гурткової роботи за рахунок часу, відведеного на сон і прогулянки.

Складаючи розклад занять, слід урахувати, що необхідно раціонально розподілити протягом тижня всі заняття інваріантної складової. При цьому в розкладі кількість занять може перевищувати рекомендовану кількість для кожної вікової групи: максимально допустима кількість занять у першій половині дня в молодшій та середній групах не перевищує двох, у старшій – трьох організованих навчальних занять. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446 та з метою запобігання перевантаження дітей дошкільного віку педагог може зменшувати навантаження шляхом проведення занять, що реалізують завдання кількох розділів програми (інтегровані, комплексні) або переносити заняття з художньо-продуктивної діяльності та фізкультури в другу половину дня. Який спосіб зменшення навантаження на дитину обрати, вирішує вихователь при здійсненні перспективного й календарного планування, ураховуючи дидактичні цілі, які він визначає, особливості розвитку дітей своєї групи. Варіанти інтеграції можуть бути різні залежно від теми блоку, мети та завдань, визначених для її реалізації. Так, у статті Т. Панасюк, начальника відділу дошкільної освіти департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України «Гранично допустиме навчальне навантаження: вимога чи застереження?» зазначається, що завдання занять «Ознайомлення із соціумом» та «Ознайомлення з природним довкіллям» «можна успішно реалізувати, поєднуючи їх із завданнями заняття «Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування» та художньо-продуктивною діяльністю... При цьому тривалість інтегрованого заняття може дещо збільшитися за рахунок постійної зміни різних видів дитячої діяльності (на 5, 10, 15 хвилин відповідно в молодшій, середній, старшій групах), проте інтегроване заняття може замінити всі інші, крім занять з фізичної культури й музичного виховання. Тобто щодня можна проводити одне інтегроване заняття, а відтак закріплювати набуті на ньому знання і вміння в різних видах дитячої діяльності протягом дня» [8]. Акцентуємо увагу на тому, що відповідно до розкладу занять вихователь, здійснюючи календарне планування, визначає типи занять на наступний день і варіанти інтеграції.

Пропонуємо варіанти інтеграції *видів діяльності за освітніми лініями:*

Розклад занять на день	Фактичні заняття в календарному плані
1. Ознайомлення із соціумом 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (художня література) 4. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування (грамота) 2. <u>Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення із соціумом, художньо-продуктивна діяльність – художня література) 3. Здоров'я та фізичний розвиток
1. Ознайомлення з природним довкіллям 2. Логіко-математичний розвиток 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1. <u>Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення з природним довкіллям, логіко-математичний розвиток) 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)
1. Ознайомлення із соціумом 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (образотворча – ліплення або апплікація) 4. Здоров'я та фізичний розвиток	1. <u>Інтегроване заняття</u> (Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування, ознайомлення із соціумом, художньо-продуктивна діяльність (образотворча – ліплення або апплікація)) 2. Здоров'я та фізичний розвиток

Звертаємо увагу на те, що у межах одного дня можуть бути різні варіанти зменшення навантаження. Наприклад:

Розклад занять на 1 день у старшій групі:

1. Ознайомлення із соціумом
2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування
3. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)
4. Здоров'я та фізичний розвиток

I варіант зменшення навантаження:

1. Ознайомлення із соціумом
2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування
3. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)
4. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)

II варіант зменшення навантаження:

1. *Інтегроване заняття* (Ознайомлення із соціумом, розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування)
2. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)
3. Здоров'я та фізичний розвиток

III варіант зменшення навантаження:

1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування
2. *Інтегроване заняття* (Ознайомлення із соціумом, художньо-продуктивна діяльність (малювання))
3. Здоров'я та фізичний розвиток

IV варіант зменшення навантаження:

1. Ознайомлення із соціумом
2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування
3. Здоров'я та фізичний розвиток
4. Художньо-продуктивна діяльність (малювання) *(II половина дня)*

V варіант зменшення навантаження:

1. *Інтегроване заняття* (Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування, ознайомлення із соціумом, художньо-продуктивна діяльність (малювання))
2. Здоров'я та фізичний розвиток

II. Змістові й структурні особливості інтегрованих і комплексних занять

У світлі сучасних перетворень освіта опановує новий соціокультурний простір, вимагає принципового оновлення сутності найважливіших понять і категорій педагогічної науки, що характеризується інноваційністю та інтеграційністю.

Для дошкільної освіти характерна одностайна позитивна позиція прийняття як життєвої необхідності впровадження інтеграційних процесів у практику роботи дошкільних закладів (А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій, В. Кудрявцев, Н. Лисенко, Т. Пироженко, С. Якименко та інші).

У сучасній науково-педагогічній літературі зустрічаємо визначення поняття «інтеграція». Наводимо одне з них: «Інтеграція – це процес взаємодії елементів із заданими властивостями, що супроводжується встановленням, ускладненням і зміцненням істотних зв'язків між елементами, у результаті чого формується зінтегрований об'єкт (цілісна система) з якісно новими властивостями, у структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів» [11].

Інтерес до інтегрування змісту, форм і методів проведення інтегрованих занять набуває особливої сили. Вихователі інтуїтивно відчують гостру актуальність інтеграційних тенденцій у системі дошкільної освіти. «Інтегровані заняття – це форма навчально-виховної роботи, яка об'єднує блоки знань із різних галузей навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів дітей, що дає змогу пізнавати певне явище з різних сторін, досягати цілісності знань. Результатом системного впровадження таких занять є формування системного мислення, збудження уяви, позитивно-емоційного ставлення дитини до процесу пізнання» [6].

У доволі насиченому різними видами пізнавальної активності дошкільника в середовищі дитячого садочка чільне місце посідає заняття як форма організації навчальної діяльності. Академічний тлумачний словник української мови [1] подає «заняття» як те, чим хто-небудь займається (справа, праця, робота, корисне для розвитку проведення часу).

Науковці, характеризуючи сутнісні ознаки заняття, виокремлюють його як цілеспрямовану, регламентовану в часі та просторі навчально-пізнавальну діяльність, запропоновану вихователем чи ініційовану дітьми [2].

Заняття з дошкільнятами має на меті реалізувати відповідні розвивальні й виховні завдання, прилучити дітей до навчання, що забезпечує педагог у заздалегідь підготовленому розвивальному середовищі. Доктор педагогічних наук Н. Гавриш зазначає: «заняття – цілеспрямований, спеціально організований процес пізнавального спілкування» [3]. Так, саме спілкування; під час навчально-пізнавальної діяльності педагог ініціює, продумує, готує, мотивує, зацікавлює, допомагає пізнати й зрозуміти навколишній світ, залишаючись поряд із дитиною чи то приховано, опосередковано, чи то безпосередньо.

Безпосереднє навчання на занятті передбачає задоволення потреби дитини в особистому контакті з педагогом, гарантію моральної підтримки, поваги до кожного вихованця, визнання його людської гідності, гармонізації його «хочу», «можу» і «треба» тощо. Безпосереднє спілкування збагачує зміст освіти емоційним, особистісно значущим матеріалом, у ньому домінує діалог між дітьми і педагогом – педагог не озброює знаннями, не передає їх, не повчає, а організовує діяльність, стимулює розвиток, співпрацює з кожною дитиною [2]. Безпосередньо-емоційне

спілкування передбачає багатоваріантність, гнучкість форм організації різних видів занять.

Особливий інтерес у педагогів викликають інтегровані та комплексні заняття, які часто плутають, підмінюють понятійне поле, тому є необхідність розібратися в змістових і структурних особливостях таких занять.

Наталя Гавриш звертає нашу увагу на спільне та відмінне цих видів занять, а саме: «*Інтегрованим є заняття, спрямоване на розкриття цілісної сутності певної теми засобами різних видів діяльності, що поєднуються в широкому інформаційно-предметному полі заняття. Комплексне заняття ми визначаємо як таке, що спрямоване на різнобічне розкриття сутності певної теми засобами різних видів діяльності, що послідовно змінюють одна одну*» [4].

Провідні методисти О. Долинна і О. Низковська націлюють педагогів, що «*інтегроване заняття забезпечує взаємопроникнення елементів одного виду діяльності в інший та їх взаємозбагачення; комплексне заняття передбачає певну комбінацію наочних, словесних, практичних методів і прийомів, різних засобів – вправ, ігор, наочності, літературних, музичних творів тощо*» [6].

Аналіз науково-методичних джерел щодо специфіки змістових і структурних компонентів інтегрованих та комплексних занять дає можливість звести інформацію в таблицю 1.

Слід зазначити, що структура заняття [7] – це сукупність різних варіантів взаємодії між елементами заняття, що виникають у процесі навчання й забезпечують його цілеспрямовану дієвість. Структура заняття зумовлюється сукупністю його закономірностей внутрішньої організації, згідно з якими компонується його етапи. К. Крутій пропонує модель організації занять [7] із розвитку мовлення й мовленнєвого спілкування, яку подано на рисунку 1.

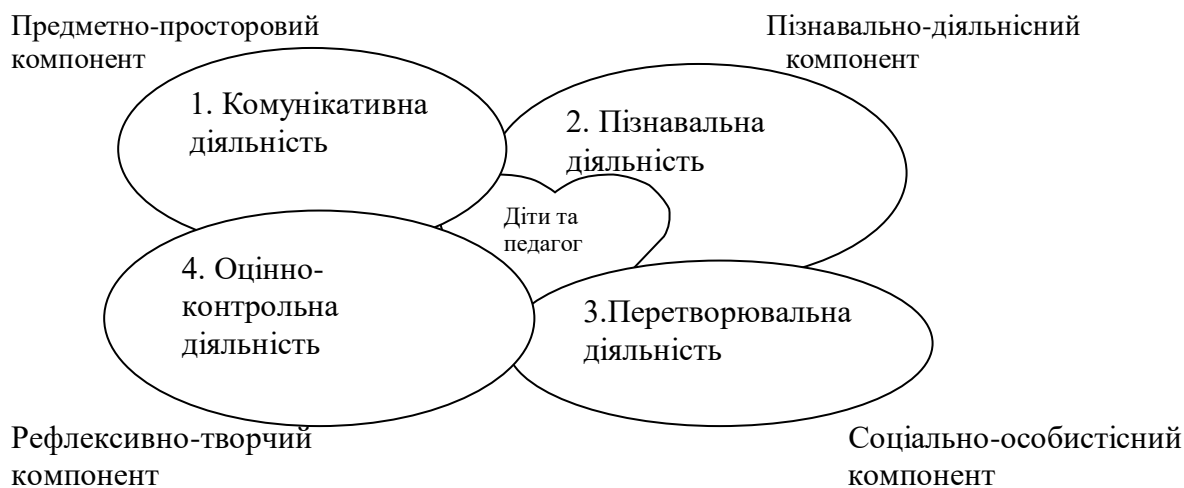

Рис. 1. Педагогічний дизайн заняття

Інтегровані та комплексні заняття в освітньому процесі

Змістові особливості	
<i>За характером</i>	
<i>Інтегровані заняття</i>	<i>Комплексні заняття</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Дитиноцентричний підхід, суб'єкт-суб'єктна взаємодія. - Діти й педагог – партнери в пізнавальному процесі. - «Включення» кожної дитини в процес заняття. - Допустимість помилок, усвідомлення їх причин, самостійний пошук способів виправлення. - <u>Прийняття</u> й розуміння дитини, позитивне ставлення до неї. - Опора на самоактуалізацію особистості. - Конгруентність особистості педагога (здатність поводитися відповідно до власних думок і почуттів, виявляти своє істинне «Я»). - Серед прийомів впливу – емоційні прояви педагога – щиро дивуватися, захоплюватися, помічати, демонструвати зразки, поділяти захоплення, радіти пізнавальним та іншим проявам дитини. - Результатом системного впровадження таких занять є формування системного мислення, збудження уяви, позитивно-емоційного ставлення до процесу пізнання. 	
<ul style="list-style-type: none"> - Майже неможливо, дуже важко відокремити одну сферу знань від іншої, характеризується цілісністю. - Інтеграція зусиль «Вихователь ↔ Дитина». - Сприятливі умови для вияву творчості вихователів і дітей, певна свобода дій у розкритті теми, змісту, засобів, що використовуються. 	<ul style="list-style-type: none"> - Одна діяльність змінює іншу, і цей перехід відчутний. - Нагадує листковий пиріг, у якому кожен із шарів лишається відокремленим. - Більш-менш регламентовано щодо вибору засобів дітьми.
<i>З технологізацією змісту</i>	
<i>Інтегровані заняття</i>	<i>Комплексні заняття</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Об'єднують знання з різних галузей та різних видів діяльності. - Обов'язково тематичні. Тема є стрижнем, ключовою ідеєю, віссю, навколо якої об'єднується зміст. - Мають загальний смислоутворювальний ефект, що пов'язує пізнання предметів і явищ. - Багатоканальність «проживання» дітьми знань. - Використовуються активні форми діяльності. 	
<ul style="list-style-type: none"> - Технологізація змісту є цілісною, без внутрішніх суперечностей, межі взаємодії розмиті . - Зміст навчального матеріалу визначається не ззовні, а із середини самими учасниками, які, у свою чергу, об'єднуються. - Єдиний процес взаємодії, де водночас забезпечується системність кінцевого результату та зберігаються індивідуальні властивості елементів інтеграції. 	<ul style="list-style-type: none"> - Різнобічне розкриття сутності певної теми засобами різних видів діяльності, що послідовно змінюють одна одну. - Об'єднання знань із різних галузей та різних видів діяльності, що кожного заняття відбувається по-різному.
<i>За дидактичними цілями</i>	
<i>Інтегровані заняття</i>	<i>Комплексні заняття</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Майже ніколи не проводяться на формування нових знань. - Проводяться на закріплення раніше засвоєних знань. - Контрольно-оцінні заняття (підсумкові). 	

<i>За способом організації дітей</i>		
Найдоцільніший спосіб – загальногруповий		
Структурні особливості		
	<i>Інтегровані заняття</i>	<i>Комплексні заняття</i>
<i>Початок заняття</i>	Створення проблемної, пошукової ситуації, суб'єкт-суб'єктна взаємодія у виборі засобів.	Створення позитивного емоційного настрою. Вибір засобів опосередкований, знаходься у найближчому просторі, площині.
	Вихователь відступає на задній план, виконуючи функції диригента, надає можливості дітям для виявлення самостійності у виборі рішення, відповіді на «хитре» запитання, прояву вмілості, реактивності мислення тощо.	
<i>Хід заняття</i>	Тема є стрижнем інтеграції змісту. Гнучка інтеграція змісту та різних видів діяльності дітей. Широка палітра інтерактивних методів та інтерактивних засобів пізнавальної діяльності дітей.	Тема збагачується досвідом пізнання завдяки використанню різних видів діяльності, що змінюють одна одну, і різних засобів. Кожний вид діяльності має елементи характеристики предметного заняття – односпрямованого. Провідний метод – пояснювально-ілюстративний.
<i>Закінчення заняття</i>	Тривалість інтегрованого заняття може дещо збільшуватися за рахунок постійної зміни різних видів дитячої діяльності. Основним показником закінчення заняття є сигнал про втомлюваність дітей. Присвячене підбиттю підсумків та оцінюванню результатів початкової діяльності дітей. Час проведення відповідає вимогам гранично допустимого навантаження.	

Уточнення дидактико-методичних засад проведення інтегрованих і комплексних занять є актуальними, вони пов'язані зі змінами у галузі дошкільної освіти, що спрямовані на якісно новий рівень функціонування та розвитку системи. З виходом наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину в дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності» від 20.04.2015 № 3446 у вихователів з'являється можливість не перевантажувати дітей, а доцільно планувати види занять відповідно до розкладу, тобто не обов'язково гранично навантажувати дитину.

III. Орієнтовні варіанти розподілу занять на тиждень і укладання розкладу занять у дошкільних навчальних закладах різних типів

Пропонуємо варіанти розподілу занять та їх розкладів на тиждень у дошкільних навчальних закладах Харківської області з урахуванням їх типів.

3.1. Укладання розподілу занять та їх розкладу в групах загального розвитку

З досвіду роботи комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 51 комбінованого типу Харківської міської ради»

Розподіл групових фронтальних занять на тиждень у групах загального розвитку

Орієнтовні види діяльності за освітніми лініями	Орієнтовна кількість занять на тиждень за віковими групами			
	перша молодша (від 2 до 3 років)	друга молодша (від 3 до 4 років)	середня (від 4 до 5 років)	старша (від 5 до 6 (7) років)
Ознайомлення із соціумом	1	2	2	3
Ознайомлення з природним довкіллям	1	1	1	2
Художньо-продуктивна діяльність (музична, образотворча, театральна тощо) ¹	4	4	5	5
Сенсорний розвиток	2	-	-	-
Логіко-математичний розвиток	-	1	1	2
Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування	2	3	3	3
Здоров'я та фізичний розвиток ²	2	3	3	3
Загальна кількість занять на тиждень	10	11	12	15
Додаткові освітні послуги на вибір батьків:	-	3	4	5
- англійська мова;		1	2	3
- хореографія		2	2	2
Максимальна кількість занять на тиждень	10	14	16	20
Максимально допустиме навчальне навантаження на тиждень на дитину (в астрономічних годинах) ³	1,4	3,5	5,3	8,3

Примітки:

¹ – Передбачає заняття з музичної, образотворчої діяльності, художньої літератури.

Театралізована діяльність присутня протягом дня як самостійний вид діяльності, чи включена в різні заняття для реалізації їх програмових завдань. 1 заняття на тиждень із художньої літератури проводиться за рахунок кількості таких занять: художньо-продуктивної діяльності в середній та старшій групах, розвитку мовлення в II молодшій групі, інтегрується у вищезазначені заняття в групах раннього віку та I молодшій.

² – Години, передбачені для фізкультурних занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження на дітей.

³ – Максимально допустиме навчальне навантаження визначають шляхом множення загальної кількості занять на тиждень, відведених на вивчення освітніх ліній у віковій групі, на тривалість заняття залежно від віку вихованців.

Орієнтовний розклад занять у групах загального розвитку

Дні тижня	I молодша група	II молодша група	Середня група	Старша група
	(3-й рік життя)	(4-й рік життя)	(5-й рік життя)	(6-й рік життя)
Понеділок	1. Ознайомлення із соціумом 2. Художньо-продуктивна діяльність <i>(музична діяльність)</i>	1. Ознайомлення із соціумом 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування <i>(художня література)</i> 3. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)	1. Ознайомлення із соціумом 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування <i>(навчання елементів грамоти)</i> 3. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)	1. Художньо-продуктивна діяльність <i>(музична діяльність)</i> 2. Ознайомлення із соціумом 3. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування <i>(навчання елементів грамоти)</i>
Вівторок	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Художньо-продуктивна діяльність <i>(малювання)</i> 3. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Художньо-продуктивна діяльність <i>(музична діяльність)</i> 3. Художньо-продуктивна діяльність <i>(аплікація/ліплення)</i> (II половина дня)	1. Логіко-математичний розвиток 2. Художньо-продуктивна діяльність <i>(музична діяльність)</i> 3. Художньо-продуктивна діяльність <i>(малювання)</i> (II половина дня)	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Логіко-математичний розвиток 3. Ознайомлення з природним довкіллям 4. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)
Середа	1. Сенсорний розвиток 2. Художньо-продуктивна діяльність <i>(музична діяльність)</i>	1. Логіко-математичний розвиток 2. Ознайомлення з природним довкіллям 3. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Художньо-продуктивна діяльність <i>(художня література)</i> 3. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)	1. Художньо-продуктивна діяльність <i>(художня література)</i> 2. Ознайомлення із соціумом 3. Художньо-продуктивна діяльність <i>(музична діяльність)</i> 4. Художньо-продуктивна діяльність <i>(аплікація/ліплення)</i> (II половина дня)

Четвер	1. Ознайомлення з природним довкіллям 2. Художньо-продуктивна діяльність <i>(аплікація/ліплення)</i>	1. Ознайомлення із соціумом 2. Художньо-продуктивна діяльність <i>(музична діяльність)</i> 3. Художньо-продуктивна діяльність <i>(малювання)</i> (II половина дня)	1. Ознайомлення із соціумом 2. Художньо-продуктивна діяльність <i>(музична діяльність)</i> 3. Художньо-продуктивна діяльність <i>(аплікація/ліплення)</i> (II половина дня)	1. Логіко-математичний розвиток 2. Ознайомлення із соціумом 3. Художньо-продуктивна діяльність <i>малювання)</i> 4. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)
П'ятниця	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування <i>(художня література)</i> 2. Сенсорний розвиток <i>(сенсорний розвиток/ конструктивна діяльність)</i> 3. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Ознайомлення з природним довкіллям 3. Здоров'я та фізичний розвиток (II половина дня)	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Ознайомлення з природним довкіллям 3. Здоров'я та фізичний розвиток

*З досвіду роботи Первомайського дошкільного навчального закладу (ясел-садка) № 10 «Ромашка»
Первомайської міської ради Харківської області*

Орієнтовний розклад занять у групах загального розвитку

	Друга молодша група	Середня група	Старша група
Понеділок	1.Художньо-продуктивна діяльність (музична) 2.Ознайомлення із соціумом II половина дня 3. Ознайомлення з природним довкіллям	Ознайомлення із соціумом 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1.Здоров'я та фізичний розвиток 2.Ознайомлення із соціумом 3.Ознайомлення з природним довкіллям II половина дня 3. Художньо-продуктивна діяльність (художня література)
Вівторок	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування (художня література) 2.Логіко-математичний розвиток II половина дня 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1.Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Ознайомлення з природним довкіллям II половина дня 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2.Художньо-продуктивна діяльність (музична) 3.Логіко-математичний розвиток
Середа	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1.Логіко-математичний розвиток 2. Художньо-продуктивна діяльність (малювання) II половина дня 3. Художньо-продуктивна діяльність (художня література)	1.Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування (Грамота) 2.Ознайомлення із соціумом 3. Здоров'я та фізичний розвиток II половина дня 3. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)
Четвер	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2.Здоров'я та фізичний розвиток II половина дня 3. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)	1.Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2.Здоров'я та фізичний розвиток II половина дня 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1.Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування (Грамота) 2.Ознайомлення із соціумом 3. Здоров'я та фізичний розвиток II половина дня Художньо-продуктивна діяльність (малювання)

<p style="text-align: center;">П'ятниця</p>	<p>1. Ознайомлення із соціумом 2. Здоров'я та фізичний розвиток II половина дня 3. Художньо-продуктивна діяльність (аплікація / ліплення)</p>	<p>1. Ознайомлення із соціумом 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична) II половина дня 3. Художньо-продуктивна діяльність (ліплення/ аплікація)</p>	<p>1. Художньо-продуктивна діяльність (музична) 2. Логіко-математичний розвиток 3. Ознайомлення з природним довкіллям II половина дня 3. Художньо-продуктивна діяльність (аплікація / ліплення)</p>
--	--	--	--

3.2. Укладання розподілу занять та їх розкладу в спеціальних групах

З досвіду роботи комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 288 комбінованого типу Харківської міської ради» (для дітей з вадами мовлення)

Орієнтовний розклад занять у спеціальних групах (для дітей з вадами мовлення)

	I молодша група (від 2 до 3 років)	II молодша група (від 3 до 4 років)	Середня група (від 4 до 5 років)	Старша група (від 5 до 6 (7) років)
Понеділок	1. Сенсорний розвиток 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1. Ознайомлення із соціумом 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Ознайомлення із соціумом 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична, у групі)	1. Ознайомлення із соціумом 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (ліплення або аплікація) 4. Здоров'я та фізичний розвиток
Вівторок	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Художньо-продуктивна діяльність (ліплення або аплікація) 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Логіко-математичний розвиток 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1. Ознайомлення з природним довкіллям 2. Художньо-продуктивна діяльність (образотворча – ліплення або аплікація) 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Ознайомлення з природним довкіллям 2. Логіко-математичний розвиток 3. Художньо-продуктивна діяльність
Середа	1. Ознайомлення з природним довкіллям 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1. Ознайомлення з природним довкіллям 2. Художньо-продуктивна діяльність (ліплення або аплікація) 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Логіко-математичний розвиток 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1. Ознайомлення із соціумом 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (художня література) 4. Здоров'я та фізичний розвиток
Четвер	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Сенсорний розвиток 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Художньо-продуктивна діяльність (художня література) 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Художньо-продуктивна діяльність (художня література) 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Ознайомлення із соціумом 2. Логіко-математичний розвиток 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична)
П'ятниця	1. Ознайомлення із соціумом 2. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)	1. Ознайомлення із соціумом 2. Художньо-продуктивна діяльність (малювання) 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Ознайомлення із соціумом 2. Художньо-продуктивна діяльність (малювання) 3. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Ознайомлення із природним довкіллям 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (малювання) 4. Здоров'я та фізичний розвиток

Примітка: з метою зменшення навантаження на дитину вихователь планує проведення інтегрованих занять. Варіанти інтеграції наведені нижче в таблиці.

Варіанти інтеграції різних видів діяльності

	I молодша група (від 2 до 3 років)	II молодша група (від 3 до 4 років)	Середня група (від 4 до 5 років)	Старша група (від 5 до 6 (7) років)
Понеділок	1. Сенсорний розвиток 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення із соціумом + розвиток мовлення) 2. Здоров'я та фізичний розвиток	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення із соціумом + розвиток мовлення) 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1. Розвиток мовлення <u>2. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення із соціумом + художньо-продуктивна діяльність (образотворча – ліплення або апплікація)) 3. Здоров'я та фізичний розвиток
Вівторок	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Розв. мовлення + художньо-продуктивна діяльність (ліплення або апплікація)) 2. Здоров'я та фізичний розвиток	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Розвиток мовлення + логіко-математичний розвиток) 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення з природним довкіллям + художньо-продуктивна діяльність – ліплення або апплікація) 2. Здоров'я та фізичний розвиток	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення з природним довкіллям + логіко-математичний розвиток) 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)
Середа	1. Ознайомлення з природним довкіллям 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення з природним довкіллям + художньо-продуктивна діяльність, (ліплення або апплікація)) 2. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Логіко-математичний розвиток 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	1. Розвиток мовлення (елементи грамоти) <u>2. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення із соціумом + художньо-продуктивна діяльність - художня література) 3. Здоров'я та фізичний розвиток
Четвер	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Розвиток мовлення + сенсорний розвиток) 2. Здоров'я та фізичний розвиток	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Розвиток мовлення + художньо-продуктивна діяльність (художня література)) 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Розвиток мовлення + художньо-продуктивна діяльність (художня література)) 3. Здоров'я та фізичний розвиток	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення із соціумом + логіко-математичний розвиток) 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична)
П'ятниця	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення із соціумом + художньо-продуктивна діяльність (малювання))	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення із соціумом + художньо-продуктивна діяльність (малювання)) 2. Здоров'я та фізичний розвиток	<u>1. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення із соціумом + художньо-продуктивна діяльність (образотворча – малювання)) 2. Здоров'я та фізичний розвиток	1. Розвиток мовлення <u>2. Інтегроване заняття</u> (Ознайомлення з природним довкіллям + художньо-продуктивна діяльність (малювання)) 3. Здоров'я та фізичний розвиток

Примітка: Заняття «Мовленнєвий розвиток та культура мовленнєвого спілкування не включаються в структуру інтегрованих занять, тому що їх проводять учителі-логопеди.

*З досвіду роботи комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад
(ясла-садок) № 51 комбінованого типу Харківської міської ради»*

**Розподіл групових фронтальних занять на тиждень
у спеціальних групах для дітей з порушеннями зору**

Орієнтовні види діяльності за освітніми лініями	Орієнтовна кількість занять на тиждень за віковими групами		
	друга молодша (від 3 до 4 років)	середня (від 4 до 5 років)	старша (від 5 до 6 (7) років)
Ознайомлення із соціумом	2	2	3
Ознайомлення з природним довкіллям	1	1	2
Художньо-продуктивна діяльність (музична, образотворча, театральна тощо) ¹	4	5	5
Сенсорний розвиток	-	-	-
Логіко-математичний розвиток	1	1	2
Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування	3	3	3
Здоров'я та фізичний розвиток ²	3	3	3
Розвиток дотику і дрібної моторики, просторового орієнтування ³	Завдання розвитку дотику та дрібної моторики, просторового орієнтування інтегруються в усі види діяльності дітей протягом дня: ігрову, трудову, навчальну		
Загальна кількість занять на тиждень	11	12	15
Додаткові освітні послуги на вибір батьків:	3	4	5
- англійська мова;	1	2	3
- хореографія	2	2	2
Максимальна кількість занять на тиждень	14	16	20
Максимально допустиме навчальне навантаження на тиждень на дитину (в астрономічних годинах) ⁴	3,5	5,3	8,3

Примітки:

¹ – Передбачає заняття з музичної, образотворчої діяльності, художньої літератури. Театралізована діяльність присутня протягом дня як самостійний вид діяльності чи включена в різні заняття для реалізації їх програмових завдань. 1 заняття на тиждень із художньої літератури проводиться за рахунок кількості таких занять: художньо-продуктивної діяльності в середній та старшій групах, розвитку мовлення в II молодшій групі, інтегрується у вищезазвані заняття в групах раннього віку та I молодшій.

² – Години, передбачені для фізкультурних занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження на дітей.

³ – Передбачає опанування дітьми предметно-практичних дій під час фронтальних, корекційних підгрупових та індивідуальних занять.

⁴ – Максимально допустиме навчальне навантаження визначають шляхом множення загальної кількості занять на тиждень, відведених на вивчення освітніх ліній у віковій групі, на тривалість заняття залежно від віку вихованців.

З досвіду роботи комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 12 комбінованого типу Харківської міської ради»

Навчально-виховний процес у спеціальних групах здійснюється за Програмою виховання та навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» та програмно-методичним комплексом «Програма розвитку дітей сліпих та зі зниженим зором від 3-х до 7 років»

**Розподіл групових фронтальних занять на тиждень
у групах для дітей з вадами зору**

Орієнтовні види діяльності за освітніми лініями	Орієнтовна кількість занять на тиждень за віковими групами			
	перша молодша (від 2 до 3 років)	друга молодша (від 3 до 4 років)	середня (від 4 до 5 років)	старша (від 5 до 6 (7) років)
Ознайомлення із соціумом	1	2	2	3
Ознайомлення з природним довкіллям	1	1	1	2
Художньо-продуктивна діяльність (музична, образотворча, театральна тощо)	4	4	5	5
Музична діяльність	2	2	2	2
Образотворча діяльність	2	2	2	2
Художня література ¹				1
Сенсорний розвиток	2	-	-	-
Логіко-математичний розвиток ²	-	1	1	2
Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування:	2	3	3	3
Розвиток мовлення ²	2	2	2	2
Художня література ¹		1	1	
Грамота				1
Здоров'я та фізичний розвиток ³	2	3	3	3
Загальна кількість занять на тиждень	10	11	12	15
Додаткові освітні послуги на вибір батьків (наприклад): - у світі музики ⁴	-			1
Максимальна кількість занять на тиждень	10	11	12	16
Максимально допустиме навчальне навантаження на тиждень на дитину (в астрономічних годинах)	1,4	3,5	5,3	6,4

Примітки:

¹ – Заняття з художньої літератури планується таким чином:

у першій молодшій групі – заняття з художньої літератури інтегруються в заняття з розвитку мовлення або художньо-продуктивної діяльності;

у другій молодшій та середній групах – 1 заняття на тиждень за рахунок занять із розвитку мовлення;

у старшій групі – 1 заняття на тиждень проводиться за рахунок кількості занять із художньо-продуктивної діяльності.

² – У групах для дітей з вадами зору 1 заняття з логіко-математичного розвитку та 1 заняття з розвитку мовлення є бінарним і проводиться за участі вихователя та вчителя-дефектолога.

³ – Години, передбачені для фізкультурних занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження на дітей.

⁴ – Максимально допустима кількість занять у першій половині дня в молодшій та середній групах не перевищує двох, у старшій – трьох організованих навчальних занять. Зменшення навантаження на дітей відбувається за рахунок реалізації блочно-тематичного принципу планування, проведення інтегрованих занять, під час яких реалізуються завдання занять різних типів.

Орієнтовний розклад занять у спеціальній групі для дітей 4-го року життя з вадами зору

Понеділок	9.00-9.15	1. Ознайомлення з природним довкіллям*
	9.25-9.40	2. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)*
		3. Здоров'я та фізичний розвиток. Похід за межі дошкільного закладу
	08.00-9.00	Індивідуальні та підгрупові заняття з учителем-дефектологом
	9.50-12.00	
	9.50-10.05	Робота практичного психолога
Вівторок	9.00-9.15	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування. Бінарне заняття за участю вчителя-дефектолога
	9.25-9.40	2. Художньо-продуктивна діяльність (музичне)
	08.00-09.00	Індивідуальні заняття з учителем-дефектологом
	10.00-12.00	
	15.40-15.55	3. Здоров'я та фізичний розвиток (плавання)
Середа	9.00-9.15	1. Логіко-математичний розвиток. Бінарне заняття за участю вчителя-дефектолога
	9.25-9.40	2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування
	08.00-09.00	Індивідуальні заняття з учителем-дефектологом
	10.20-12.00	
	15.40-15.55	3. Здоров'я та фізичний розвиток (фізкультура)
Четвер	9.00-9.15	1. Ознайомлення із соціумом
	9.25-9.40	2. Художньо-продуктивна діяльність (музичне)
	08.00-9.00	Індивідуальні та підгрупові заняття з учителем-дефектологом
	10.15-12.00	
	15.40-15.55	3. Здоров'я та фізичний розвиток (плавання)
П'ятниця	9.00-9.15	1. Ознайомлення із соціумом
	9.25-9.40	2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування (художня література)*
	9.50-10.20	3. Художньо-продуктивна діяльність (ліплення/аплікація)*
	08.00-9.00	Індивідуальні та підгрупові заняття з учителем-дефектологом
	10.30-12.00	
	15.40-15.55	4. Здоров'я та фізичний розвиток. Фізкультура

Примітки:

* за потребою вихователя проводяться інтегровані, комбіновані та комплексні заняття; в останній день місяця проводиться «День здоров'я»

Орієнтовний розклад занять у спеціальній групі для дітей 5-го року життя з вадами зору

Понеділок	9.00-9.20	1. Художньо-продуктивна діяльність (художня література)*
	9.30-9.50	2. Ознайомлення із соціумом*
к	10.00-12.00	3.Здоров'я та фізичний розвиток. Похід за межі дошкільного закладу Індивідуальні та підгрупові заняття з учителем-дефектологом
Вівторок	9.00-9.20	1. Логіко-математичний розвиток. <i>Бінарне заняття за участі вихователя та вчителя-дефектолога</i>
	9.30-9.50	2. Здоров'я та фізичний розвиток (плавання)
	10.00-10.20	3. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування
	08.00-09.00	Індивідуальні заняття з учителем-дефектологом
	10.30-12.00	
	15.10-15.30	
Середа	9.00-9.20	1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування. <i>Бінарне заняття за участю вчителя-дефектолога</i>
	9.30-9.55	2. Ознайомлення з природним довкіллям
	08.00-09.00	Індивідуальні заняття з учителем-дефектологом
	10.05-10.25	
	15.55-16.15	3. Здоров'я та фізичний розвиток. Фізкультура
Четвер	9.00-9.20	1.Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування *
	9.30-9.50	2. Художньо-продуктивна діяльність (ліплення / аплікація)*
	10.00-10.20	3. Художньо-продуктивна діяльність (музичне)
	08.00-9.00	Індивідуальні та підгрупові заняття з вчителем-дефектологом
	10.30-12.00	
	9.30-9.50	Робота практичного психолога
	15.55-16.15	3. Здоров'я та фізичний розвиток (плавання)
П'ятниця	9.00-9.20	1. Ознайомлення із соціумом*
	9.30-9.55	2. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)*
	10.05-10.25	3. Художньо-продуктивна діяльність (музичне)
	08.00-9.00	Індивідуальні та підгрупові заняття з учителем-дефектологом
	10.35-12.00	
	15.55-16.15	3. Здоров'я та фізичний розвиток (фізкультура)

Примітки:

* за потребою вихователя проводяться інтегровані, комбіновані та комплексні заняття;
в останній день місяця проводиться «День здоров'я»

Орієнтовний розклад занять у спеціальній групі для дітей 6-го року життя з вадами зору

Понеділок	9.00-9.25 9.35-10.00 10.10-10.35	1. Художньо-продуктивна діяльність (художня література)* 2. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)* 3. Ознайомлення із соціумом*
	08.00-9.00 10.35-11.25	Індивідуальні та підгрупові заняття з учителем-дефектологом
	15.10-15.35	4. Здоров'я та фізичний розвиток (фізкультура)
Вівторок	9.00-9.25 9.35-10.00 10.10-10.35	1. Розвиток мовлення з використанням елементів грамоти 2. Ознайомлення з соціумом 3. Художньо-продуктивна діяльність (музичне)
	08.00-9.00 10.45-11.10	Індивідуальні та підгрупові заняття з учителем-дефектологом
	10.10-10.35	Робота практичного психолога
	15.10-15.35	4. Здоров'я та фізичний розвиток (плавання)
Середа	9.00-9.25 9.35-10.00 10.10-10.35	1. Логіко-математичний розвиток. <i>Бінарне заняття за участю учителя-дефектолога</i> 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування* 3. Ознайомлення з природним довкіллям*
	08.00-09.00 11.25-12.00	Індивідуальні заняття з учителем-дефектологом
	15.10-15.35	4. Здоров'я та фізичний розвиток (фізкультура)
Четвер	9.00-9.25 9.35-10.00 10.10-10.35	1. Логіко-математичний розвиток 2. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування. Бінарне заняття за участю вчителя-дефектолога 3. Художньо-продуктивна діяльність (музичне)
	08.00-09.00 10.50-11.15	Індивідуальні заняття з вчителем-дефектологом
	10.10-10.35	Робота практичного психолога
	15.10-15.35	4. Здоров'я та фізичний розвиток (плавання)
П'ятниця	9.00-9.25 9.35-10.00 10.10-10.35	1. Ознайомлення із соціумом* 2. Ознайомлення з природним довкіллям* 3. Здоров'я та фізичний розвиток. Похід за межі дошкільного закладу
	08.00-9.00 10.45-12.00	Індивідуальні та підгрупові заняття з учителем-дефектологом
	15.10-15.35	Художньо-продуктивна діяльність (ліплення/ аплікація)*

Примітки:

* за потребою вихователя проводяться інтегровані, комбіновані та комплексні заняття;
в останній день місяця проводиться «День здоров'я»

З досвіду роботи комунального закладу «Зеленогайський спеціальний загальноосвітній навчально-виховний комплекс (дошкільний навчальний заклад – школа-інтернат I – II ступенів)» Харківської обласної ради

**Розподіл групових фронтальних занять на тиждень
у спеціальних різновікових дошкільних групах
для дітей з розумовою відсталістю**

Навчально-виховний процес у спеціальних групах із розумовою відсталістю здійснюється за Програмою розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю (лист Міністерства освіти і науки України від 12.04.2013 № 1/11 – 6940)

№ з/п	Види занять	Кількість занять на тиждень			
		I – II рік навчання (3-4 рік життя)		III – IV рік навчання (5-6 (7) рік життя)	
		Кількість занять	З них фронтальних	Кількість занять	З них фронтальних
1.	Фізичне виховання ¹ та основи Здоров'я ^{1*}	3	3	3	3
2.	Музичне виховання ²	3	3	2+1 ^{2*}	2+1 ^{2*}
3.	Сенсорне виховання ³	3	1	4	2
4.	Розвиток мовлення ⁴	2		2	
5.	Ознайомлення з навколишнім ⁵	2	2	2	2
6.	Ігрова діяльність ⁶	1		2	
7.	Формування елементарних математичних уявлень ⁷	2		2	
	Загальна кількість занять на тиждень⁸	13	6	15	7
	Додаткові освітні послуги (гурткова робота)	1		2	
	Максимальна кількість занять на тиждень	14		17	
	Максимально допустиме навантаження на тиждень на дитину (в астрономічних годинах)	3,5		8,3	
	Кількість занять у день	1-2 заняття в день		2-3 заняття в день	

Примітки:

¹ – заняття проводяться фронтально інструктором із фізичної культури за участю вихователя, а також рухливі ігри та ігри спортивного характеру, фізкультурні комплекси під час денної прогулянки на свіжому повітрі, ранкова гімнастика, загартування, що проводяться вихователем; рухливі ігри, що застосовуються музичним керівником на заняттях із музики, ритміки, театралізованої діяльності; фізкультурні хвилинки під час занять, фізкультурні паузи між заняттями, що проводяться вихователем, учителем-дефектологом, учителем-логопедом.

^{1*} – завдання з основ здоров'я вирішуються під час організації життєдіяльності дітей у всі режимні моменти.

² – заняття проводяться фронтально музичним керівником за допомогою вихователя; також здійснення музичної діяльності вихователями поза заняттями в процесі різних видів

діяльності: музично-ігрової, музично-театральної в другій половині дня у вільний час індивідуально або з невеликими підгрупами дітей.

^{2*} – два музичні заняття, одне заняття з ритміки.

³ – заняття проводяться вихователем (фронтально і підгрупами) та учителем – дефектологом і практичним психологом (індивідуально). Заняття з образотворчого мистецтва проводить вихователь, малювання щотижня (фронтально), ліплення та аплікація через тиждень (підгрупами), а також завдання інтегруються в усі види діяльності дітей, у дидактичні ігри та вправи, ігри та вправи із сенсомоторного розвитку, у повсякденне життя, у заняття з ознайомлення із навколишнім світом і розвитку мовлення, з формування елементарних математичних уявлень, музичного виховання. Заняття з конструювання проводить учитель-дефектолог у груповій формі, а також завдання інтегрується в усі види діяльності дітей, зокрема в заняття пізнавального, художньо-естетичного розвитку, і реалізуються під час спільної та самостійної ігрової діяльності. Завдання з праці інтегруються в різні види діяльності дітей і проводяться у формі чергувань, трудових доручень, колективної праці. У групах 3-го – 4-го років навчання вихователь проводить окреме групове фронтальне заняття з ручної праці.

⁴ – заняття проводяться учителем-дефектологом у груповій та індивідуальній формі, а також організація роботи з вільного спілкування дітей з дорослими й одного з одним під час інших видів діяльності протягом дня.

⁵ – заняття проводяться вихователем (фронтально), учителем-дефектологом (індивідуально) і реалізуються не лише на спеціально організованих заняттях, а й інтегруються в інші види діяльності дітей протягом дня, які організовує вихователь.

⁶ – групові заняття проводяться вихователем, а індивідуальні – учителем-дефектологом шляхом використання творчих, дидактичних, рухливих, конструкторсько-будівельних ігор, українських народних і хороводних ігор, а також завдання з ігрової діяльності інтегруються в інші види діяльності дітей протягом дня.

⁷ – заняття проводяться вчителем-дефектологом (підгрупами та індивідуально) і реалізуються не лише на спеціально організованих заняттях, а й інтегруються в інші види діяльності дітей протягом дня.

⁸ – години, передбачені для фізкультурних занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження дітей.

**Розподіл групових фронтальних занять на тиждень
у спеціальних різновікових дошкільних групах для дітей із затримкою
психічного розвитку**

Навчально-виховний процес у спеціальних різновікових дошкільних групах для дітей із затримкою психічного розвитку здійснюється за Програмою розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю (лист Міністерства освіти і науки України від 12.04.2013 № 1/11 – 6943)

№ з/п	Види занять	Кількість групових занять на тиждень у вікових групах			
		3-4-й рік життя		5-6 (7)- й рік життя	
		Кількість занять	З них фронтальних	Кількість занять	З них фронтальних
1.	Виховуємо здорову дитину ¹	3	3	3	3
2.	Рідна природа ²	1	1	2	2
3.	Цікава математика ³	2		3	
4.	Розвиваємо мову та мовлення ⁴	2		2	
5.	Дитина і навколишній світ ⁵	1	1	2	2
6.	Гра ⁶	2		2	
7.	Конструювання ⁷	1		1	
8.	Образотворча діяльність ⁸	2	1	2	1
9.	Праця ⁹	1		2	
10.	Музичне виховання. Ритміка ¹⁰	2	2	2	2
	Загальна кількість занять на тиждень¹¹	14	5	18	7
	Додаткові освітні послуги (гурткова робота)			2	
	Максимальна кількість занять на тиждень	14		20	
	Максимально допустиме навантаження на тиждень на дитину (в астрономічних годинах)	3,5		8,3	
	Кількість занять у день	1-2 заняття в день		2-3 заняття в день	

Примітки:

¹ – заняття проводяться фронтально інструктором із фізичної культури за участю вихователя, а також рухливі ігри та ігри спортивного характеру, фізкультурні комплекси під час денної прогулянки на свіжому повітрі, ранкова гімнастика, загартування, що проводяться вихователем; рухливі ігри, що застосовуються музичним керівником на заняттях із музики, ритміки, театралізованої діяльності; фізкультурні хвилинки під час занять, фізкультурні паузи між заняттями, що проводяться вихователем, учителем-дефектологом, учителем-логопедом.

² – заняття проводяться фронтально вихователем.

³ – заняття проводяться вчителем-дефектологом (підгрупами) і реалізуються не лише на спеціально організованих заняттях, а й інтегруються в інші види діяльності дітей протягом дня.

⁴ – заняття проводяться учителем-дефектологом у груповій та індивідуальній формі.

⁵ – заняття проводяться вчителем-дефектологом у фронтальній та індивідуальній формі.

⁶ – заняття з ігрової діяльності проводяться шляхом сюжетно-рольових, дидактичних, рухливих, конструкторсько-будівельних ігор протягом дня; групові фронтальні заняття проводяться вихователем, а індивідуальні – учителем-дефектологом.

⁷ – крім спеціально організованих занять, які проводить учитель-дефектолог, завдання інтегрується в усі види діяльності дітей, зокрема в заняття пізнавального, художньо-естетичного розвитку, і реалізуються під час колективної та самостійної ігрової діяльності.

⁸ – заняття проводить вихователь фронтально й підгрупами, малювання щотижня фронтально, ліплення та аплікація через тиждень підгрупами.

⁹ – крім спеціально організованих групових фронтальних занять, які проводить вихователь, завдання інтегруються в різні види діяльності дітей і проводяться у формі чергувань, трудових доручень, колективної праці. На III – IV роках навчання вихователь проводить окреме групове фронтальне заняття з художньої праці.

¹⁰ - заняття проводяться фронтально музичним керівником за участю вихователя; також здійснення музичної діяльності вихователями поза заняттями в процесі різних видів діяльності: музично-ігрової, музично-театральної в другій половині дня у вільний час індивідуально або з невеликими підгрупами дітей.

¹¹ - години, передбачені для фізкультурних занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження дітей.

Орієнтовний розклад занять у групах для дітей з розумовою відсталістю та із затримкою психічного розвитку

Група	Час	№ зан.	Понеділок		Вівторок		Середа		Четвер		П'ятниця	
			Розвиток мовлення	Ліплення Аплікація	ФЕМУ	Ознайом. з навколишнім	Фізична культура		ФЕМУ	Ознайомлення з навколишнім	Конструювання	Ручна праця
Рівнікова група для дітей з розумовою відсталістю	09.00 – 09.25	I	Розвиток мовлення	Ліплення Аплікація	ФЕМУ	Ознайом. з навколишнім	Фізична культура		ФЕМУ	Ознайомлення з навколишнім	Конструювання	Ручна праця
	09.35 – 10.00	II	Фізична культура		Фізична культура		Розвиток мовлення	Малювання	Ознайомлення з навколишнім	ФЕМУ	Ручна праця	Конструювання
	10.10 – 10.35	III	Ліплення Аплікація	Розвиток мовлення	Ознайомлення з навколишнім	ФЕМУ	Малювання	Розвиток мовлення			Музичне виховання (ритміка)	
	15.35 – 16.00	IV	Музичне виховання		Музичне виховання		Ігрова діяльність		Ігрова діяльність			
9Рівнікова група для дітей із ЗПР (3-4-й р.ж.)	09.00 – 09.25	I	Розвиваємо мову та мовлення		Цікава математика		Рідна природа		Цікава математика		Розвиваємо мову та мовлення	
	09.35 – 10.00	II	Малювання		Дитина і навколишній світ		Фізична культура		Фізична культура		Праця	
	10.10 – 10.35	III	Конструювання		Фізична культура						Музичне виховання. Ритміка	
	15.35 – 16.00	IV	Гра (рухлива гра/ українська народна)		Музичне виховання. Ритміка		Ліплення	Аплікація	Гра (конструкторсько-будівельна/сюжетно-рольова)			

Різнювікова група для дітей із ЗПР (5-6(7) р.ж.)	09.00 – 09.25	I	Дитина і навколишній світ	Рідна природа	Цікава математика	Розвиваємо мову та мовлення	Рідна природа
	09.35 – 10.00	II	Розвиваємо мову та мовлення	Цікава математика	Дитина і навколишній світ	Цікава математика	Фізична культура
	10.10 – 10.35	III	Конструювання	Праця	Малювання	Ліплення	Праця
						Аплікація	
15.35 – 16.00	IV	Музичне виховання. Ритміка	Музичне виховання. Ритміка	Фізична культура	Фізична культура		

З досвіду роботи Комунального закладу «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс» Харківської обласної ради

Розподіл групових фронтальних занять у спеціальних групах для дітей з вадами слуху

Навчально-виховний процес здійснюється за програмою для спеціальних дошкільних закладів «Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку» (за редакцією К.В. Луцько), рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист Міністерства освіти і науки України від 17.07.2013 № 1/11-11626).

Рік життя	3-й рік життя		4-й рік життя		5-й рік життя		6-й рік життя	
	усього занять	з них фронтальних	усього занять	усього занять	усього занять	з них фронтальних	усього занять	з них фронтальних
¹ Розвиток мовлення	5	-	5	-	5	1(деф.)	5	2(деф.)
² Формування елементарних математичних уявлень	4	-	3	-	3	-	3	1(деф.)
Розвиток слухового (сприймання фронтальне заняття)	1	1(деф.)	1	1(деф.)	1	1(деф.)	1	1(деф.)
Фонетична ритміка (фронтальне заняття)	-	-	1	1(деф.)	1	1(деф.)	1	1(деф.)
Індивідуальна робота з розвитку слухового сприймання і формування вимови	Робота сурдопедагога за індивідуальним графіком							
³ Пізнання довкілля	5	4	5	4	5	3	5	3
Образотворча діяльність і конструювання	2	2	2	2	5	3	5	4
⁴ Ігрова діяльність	3	1	3	1	5	1	5	1
Фізична культура	3	3	3	3	3	3	3	3
Музично-ритмічні заняття	2	2	2	2	2	2	2	2
Загальна кількість занять на тиждень	25		25		30		30	
З них фронтальних		10		11		12		15
Додаткові освітні послуги на вибір батьків:		-		2		2		2
– гурток «Радість творчості»				1		1		1
– гурток «ЛЕГО-конструювання»				1		1		1
Максимальна кількість занять на тиждень		10		13		14		17
Максимально допустиме навчальне навантаження на		1,4		3,35		4,5		7,1

тиждень на дитину (в астрономічних годинах)								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

Примітки:

¹ – Учитель-дефектолог проводить підгрупові та індивідуальні заняття з дітьми з корекції мовлення за індивідуальним графіком, тривалість занять відповідає віку дітей.

² – Учитель-дефектолог проводить підгрупові та індивідуальні заняття з дітьми з формування елементарних математичних уявлень за індивідуальним графіком, тривалість занять відповідає віку дітей.

³ – Заняття з пізнання довкілля інтегруються в різних видах діяльності, а саме: навчальної (заняття з розвитку мовлення, образотворчої діяльності), а також під час спостережень.

⁴ – Відповідно до вимог програми 1 фронтальне заняття проводиться з навчання гри, інші форми проведення ігрової діяльності займає чинне місце у режимі дня.

⁵ – Години, передбачені для фізкультурних занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження на дітей. Завдання фізичного розвитку реалізуються під час проведення ранкової гімнастики, рухливих ігор, динамічних перерв, фізкультурних хвилинок, пауз між заняттями та проведення фізичних комплексів під час прогулянки на свіжому повітрі.

Орієнтовний розклад занять у групах для дітей з вадами слуху

		I молодша група		II молодша група		Середня група		Старша група
понеділок	1	Пізнання довкілля	1	Музично-ритмічне (9.00)	1	Фонетична ритміка	1	Фізична культура (9.00)
	2	Музично-ритмічне (9.20)	2	Пізнання довкілля	2	Фізична культура (9.30)	2	Фонетична ритміка
	3	Малювання (II половина дня)	3	Малювання (II половина дня)	3	Малювання (II половина дня)	3	Музично-ритмічне (10.10)
							4	Малювання (II пол. дня)
вівторок	1	Фізична культура (9.00)	1	Фонетична ритміка	1	Розвиток мовлення	1	Розвиток мовлення
	2	Пізнання довкілля	2	Фізична культура (9.25)	2	Музично-ритмічне (9.30)	2	Пізнання довкілля
	3		3	Пізнання довкілля (II половина дня)	3	Пізнання довкілля (II половина дня)	3	Музично-ритмічне (10.10)
							4	Конструювання
середа	1	Розвиток слухового сприймання	1	Музично-ритмічне (9.00)	1	Розвиток слухового сприймання	1	Фізична культура (9.00)
	2	Музично-ритмічне (9.20)	2	Розвиток слухового сприймання	2	Фізична культура (9.30)	2	ФЕМУ
	3	Ігрова діяльність (II половина дня)	3	Ігрова діяльність (II половина дня)	3	Ліплення (II половина дня)	3	Музично-ритмічне (10.10)
							4	Ігрова діяльність (II половина дня)

3.3. Укладання розподілу занять та їх розкладу в різновікових групах

З досвіду роботи Петрівського дошкільного навчального закладу (дитячий садок) «Дзвіночок» Петрівської сільської ради Шевченківського району Харківської області

Розподіл занять на тиждень у різновікових групах

Види діяльності за освітніми лініями	Кількість занять на тиждень за віковими підгрупами	
	Молодший дошкільний вік (від 3 до 5 років)	Старший дошкільний вік (від 5 до 6 (7) років)
Ознайомлення із соціумом	2	3
Ознайомлення з природним довкіллям	1	2
Художньо-продуктивна діяльність (музична, образотворча, театральна тощо)	5	5
Логіко-математичний розвиток	1	2
Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування	3	3
Здоров'я та фізичний розвиток*	3	3
Загальна кількість занять на тиждень	12	15
Додаткові освітні послуги на вибір батьків (гурткова робота): «Радість творчості»	1	1
Кількість занять на тиждень	13	16
Навантаження на тиждень на дитину (в астрономічних годинах)**	4,0	6,4

Орієнтовний розклад занять у різновіковій групі (4-й, 5-й, 6-й роки життя)

Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
1. Ознайомлення із соціумом ¹ 2. Художньо-продуктивна діяльність (музика) ¹ 3. Ознайомлення з природним довкіллям (спільне) 4. Здоров'я та фізичний розвиток (спільне, II половина дня)	1. Ознайомлення із соціумом ² 2. Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування (художня література) ² 3. Художньо-продуктивна діяльність (малювання)	1. Логіко-математичний розвиток ² 2. Художньо-продуктивна діяльність (аплікація) ² 3. Ознайомлення з природним довкіллям 4. Здоров'я та фізичний розвиток (спільне, II половина дня)	1. Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування (грамота) ¹ 2. Художньо-продуктивна діяльність (музика) ¹ 3. Ознайомлення із соціумом ³ 4. Здоров'я та фізичний розвиток (спільне, II половина дня)	1. Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування (розвиток мовлення) ² 2. Художньо-продуктивна діяльність (ліплення) ² 3. Логіко-математичний розвиток (старша група) ³

Примітки:

1 – дані заняття проводяться за підгрупами. Наприклад на першому занятті ознайомлення із соціумом проводиться в підгрупі дітей для 4-го та 5-го років життя, а музичне заняття – для дітей 6-го року життя. На другому занятті підгрупи змінюються;

2 – завдання цих занять можуть реалізуватися під час інтегрованих занять із метою зменшення навантаження на дітей та відповідно зменшення кількості занять;

3 – заняття проводяться лише для дітей старшої групи (у цей час діти молодшого та середнього дошкільного віку займаються самостійною ігровою діяльністю під керівництвом помічника вихователя).

Розподіл занять на тиждень у групі короткотривалого перебування

(до 4-х годин 3 рази на тиждень)

Орієнтовні види діяльності за освітніми лініями	Орієнтовна кількість занять на тиждень за віковими групами			
	перша молодша (від 2 до 3 років)	друга молодша (від 3 до 4 років)	середня (від 4 до 5 років)	старша (від 5 до 6 (7) років)
Ознайомлення із соціумом ¹	1	1	1	1
Ознайомлення з природним довкіллям	1	1	1	1
Художньо-продуктивна діяльність (музична, образотворча, театральна тощо) ²	4	4	5	5
Сенсорний розвиток	1	-	-	-
Логіко-математичний розвиток	-	1	1	1
Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування	1	1	1	2
Здоров'я та фізичний розвиток ³	2	3	3	3
Загальна кількість занять на тиждень	8	8	9	10
Додаткові освітні послуги на вибір батьків ⁴ :	-	3	4	5
Максимальна кількість занять на тиждень ⁵	8	11	13	15
Максимально допустиме навчальне навантаження на тиждень на дитину (в астрономічних годинах)	1,2	2,75	4,3	6,2

Примітки:

¹ – Заняття з ознайомлення із соціумом проводяться 1 раз на тиждень та інтегруються у зміст інших занять із метою реалізації програмових вимог за даним напрямом у повному обсязі.

² – Заняття з художньої літератури планується таким чином: у середній та старшій групах 1 заняття на тиждень може бути проведено за рахунок кількості занять із художньо-продуктивної діяльності; інтегруватися в заняття з мовленнєвого розвитку та художньо-продуктивної діяльності в I та II молодших групах.

³ – Години, передбачені для фізкультурних занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження на дітей. Вони можуть бути проведені як окремі заняття (коли є умови для їх проведення), або їх зміст може бути реалізований під час проведення фізкультхвилинок, фізкультпауз, рухливих ігор тощо.

⁴ – Заняття гуртків у групах з короткотривалим терміном перебування проводяться для дітей, які відвідують навчальні заняття, в інші дні, щоб запобігти перевантаженню дітей.

⁵ – Максимально допустима кількість занять у молодшій та середній групах не перевищує двох, у старшій – трьох організованих навчальних занять. Зменшення навантаження на дітей відбувається за рахунок реалізації блочно-тематичного принципу планування, проведення інтегрованих занять, під час яких реалізуються завдання занять різних типів.

Орієнтовний розклад занять у групах короткотривалого перебування

День тижня	Заняття у вікових групах			
	3-й рік життя	4-й рік життя	5-й рік життя	6-й рік життя
Понеділок	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування 2. Ознайомлення з природним довкіллям 3. Художньо-продуктивна діяльність (аплікація / ліплення) 4.Здоров'я та фізичний розвиток 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомлення із соціумом. 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична) 3. Здоров'я та фізичний розвиток 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомлення із соціумом. 2. Художньо-продуктивна діяльність (образотворча (малювання)) 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична) 4.Здоров'я та фізичний розвиток 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування 2. Ознайомлення із соціумом 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична) 4.Ознайомлення з природним довкіллям 5. Здоров'я та фізичний розвиток

Середа	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомлення із соціумом. 2. Сенсорний розвиток. 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична). 4. Здоров'я та фізичний розвиток. . 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Логіко-математичний розвиток 2. Ознайомлення з природним довкіллям 3.Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування 4.Художньо-продуктивна діяльність (аплікація / ліплення) 5. Здоров'я та фізичний розвиток 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Логіко-математичний розвиток 2. Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування 3. Ознайомлення з природним довкіллям 4. Художньо-продуктивна діяльність (художня література) 5.Художньо-продуктивна діяльність (музична) 6.Здоров'я та фізичний розвиток 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування 2. Логіко-математичний розвиток 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична) 4. Художньо-продуктивна діяльність (малювання) 5.Здоров'я та фізичний розвиток
П'ятниця	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування 2. Художньо-продуктивна діяльність (малювання) 3. Художньо-продуктивна діяльність (музична) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Художньо-продуктивна діяльність (образотворча, (малювання)) 2. Художньо-продуктивна діяльність (музична) 3.Здоров'я та фізичний розвиток 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Розвиток мовлення й культура мовленнєвого спілкування 2. Ознайомлення з природним довкіллям 3. Художньо-продуктивна діяльність (аплікація / ліплення) 4.Здоров'я та фізичний розвиток. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Художньо-продуктивна діяльність (аплікація / ліплення) 2.Ознайомлення з природним довкіллям 3. Художньо-продуктивна діяльність (художня література) 4.Здоров'я та фізичний розвиток

Примітка: зменшення кількості занять протягом дня відбувається шляхом проведення інтегрованих і комплексних занять.

Література

1. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / і голов. ред. Бусел В.Т. – К.,: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440.
2. Гавриш Н.В. Організація освітньої діяльності в дошкільному закладі, або як досягти балансу між традиціями та інноваціями / Н. В Гавриш, К.Л. Крутій // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2015. – № 8. – С.4 – 10.
3. Гавриш Н.В. Заняття в педпроцесі: сучасний погляд / Н.В. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2010. – № 2. – С. 8-11.
4. Гавриш Н.В. Сучасне заняття в ДНЗ [Електронний ресурс] / Н.В. Гавриш. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>, <http://metodistkherson.ucoz.ua/doshkilna/zanyattya.doc>
5. Гавриш Н.В. Сучасне заняття: формальні, змістові та структурні ознаки / Н.В. Гавриш // Дошкільне виховання, 2007. – № 8. – С.10-14.
6. Долинна О.П. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей у дошкільному закладі / О.П. Долинна, О.В. Низковська // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 7. – С.14 – 26.
7. Крутій К. Термінологічне поле дошкільної дидактики: дизайн, сценарій чи все-таки конспект заняття?// Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013.— №1. – С.4 – 12.
8. Панасюк Т.В. Гранично допустиме навантаження: вимоги часу чи застереження / Т. Панасюк // Вихователь-методист дошкільного закладу – 2015. № 9. – С.49 – 52.
9. Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.
10. Про організацію роботи в дошкільних навчальних закладах у 2015/2016 навчальному році [Електронний ресурс] : лист Міністерства освіти і науки України від 20.05.2015 № 1/9-533. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.

Ректор

Л.Д. Покроєва

Вольянська
Остапенко
Капустіна
731 50 52
nova_gromada@ukr.net

